

Dr. Aslı GÜNAYDINOĞLU TECİR

**MİLLETLERARASI UZUN DÖNEMLİ
DOĞAL GAZ SÖZLEŞMELERİNDE
AŞIRI İFA GÜÇLÜĞÜ KLOZU**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	VII
İÇİNDEKİLER.....	XI
KISALTMALAR.....	XVII
GİRİŞ.....	1
A. ENERJİ KAYNAĞI OLARAK DOĞAL GAZ.....	7
1. Doğal Gaz Enerjisinin Tanımlanması.....	7
2. Doğal Gaz Enerjisinin Tarihsel Gelişimi	9
3. Doğal Gaz Enerjisinin Kullanım Alanları.....	10
B. DOĞAL GAZ PİYASASININ KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTAKİ YAPISI	12
1. ABD Doğal Gaz Piyasası.....	12
1.1. İlk Federal Düzenlemeler	12
1.2. 1938 Tarihli ABD Doğal Gaz Kanunu	13
1.3. 1954 Tarihli Philips Kararı	14
1.4. Doğal Gaz Politikası Kanunu	14
1.5. 1989 Tarihli Doğal Gaz Kuyu Serbestleştirme Kanunu	15
2. Avrupa Birliği Doğal Gaz Piyasası.....	16
3. Türkiye Doğal Gaz Piyasasının Hukuki Yapısı	18
3.1. Genel Bilgi.....	18
3.2. 397 Sayılı Doğal Gaz Kullanımı Hakkında KHK.....	19
3.3. 4646 Sayılı Doğal Gaz Piyasası Kanunu.....	20

A. DOĞAL GAZ SÖZLEŞMELERİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ VE TÜRLERİ.....	23
1. Genel Bilgi.....	23
2. Tanım	25
3. Türleri	26
3.1. Kaynağına Göre Doğal Gaz Alım Satım Sözleşmeleri	26
3.1.1. Tüketim Sözleşmeleri (Depletion/Consumption Contracts).....	26
3.1.2. Tedarik Sözleşmeleri (Supply Contracts).....	27
3.2. Sözleşme Süresine Göre Doğal Gaz Alım Satım Sözleşmeleri.....	28
4. Esaslı Unsurlar	29
4.1. Sözleşme Konusu Mal: Doğal Gaz.....	29
4.2. Bedel.....	30
4.3. Karşılıklı İrade Beyanı	35
5. Hukuki Niteliği.....	36
5.1. Rızai Bir Sözleşme Olması.....	42
5.2. Borç Doğurucu Nitelikte Bir Sözleşme Olması.....	43
5.3. Tam İki Tarafa Borç Yükleyen Sözleşme Olması.....	43
6. Doğal Gaz Alım Satım Sözleşmesinin Tarafları Ve Tarafların Borçları	44
6.1. Taraflar	44
6.1.1. Satıcı.....	44
6.1.2. Alıcı.....	45
6.2. İlgili Üçüncü Kişiler	46
6.3. Tarafların Borçları	46
6.3.1. Satıcının Borçları.....	47
6.3.1.1. Teslim Borcu	47
6.3.1.1.1. Sözleşme (Teslim) Miktarları	48
6.3.1.1.2. Yıllık Sözleşme Miktarı.....	48
6.3.1.1.3. Aylık Sözleşme Miktarı	49
6.3.1.1.4. Günlük Sözleşme Miktarı.....	49

6.3.1.2. Çekiş Talebi (Nomination).....	50
6.3.1.2.1. Tanımı.....	50
6.3.1.2.2. Çekiş Talebi Bildirimi.....	51
6.3.1.2.3. Günlük Çekiş Talebi Miktarı.....	52
6.3.1.2.4. Varsayılan Çekiş Talebi.....	52
6.3.1.2.5. Çekiş Talebi Bildiriminde Değişiklik.....	52
6.3.1.2.6. Teslim Noktası.....	53
6.3.1.2.7. Teslime Hazır Bulundurma.....	55
6.3.1.3. Teslim Borcuna Aykırılık.....	55
6.3.1.3.1. Teslim Miktarına İlişkin Borca Aykırılık...55	
6.3.1.3.2. Teslim Edilen Gazın Niteliğine İlişkin Borca Aykırılık.....	58
6.3.2. Alıcının Borçları.....	61
6.3.2.1. Semen Ödeme Borcu.....	61
6.3.2.2. Teslim Alma Borcu.....	62
A. GENEL İTİBARİYLE AŞIRI İFA GÜÇLÜĞÜ KAYDI.....	65
B. TÜRK HUKUKUNDA AŞIRI İFA GÜÇLÜĞÜ.....	66
1. Ahde Vefa İlkesi Ve Aşırı İfa Güçlüğü.....	68
2. Clausula Rebus Sic Stantibus İlkesi.....	74
C. MÜLGA TÜRK BORÇLAR KANUNU'NDAKİ UYGULAMA...78	
D. 6098 SAYILI TÜRK BORÇLAR KANUNU'NUN 138. MADDESİ.....	81
E. SÖZLEŞMENİN UYARLANMASI KONUSUNA YARGITAY'IN BAKIŞ AÇISI.....	98
F. AŞIRI İFA GÜÇLÜĞÜ VE MÜCBİR SEBEP KAVRAMLARI... 107	
G. AŞIRI İFA GÜÇLÜĞÜNÜN SONUÇLARI.....	114
1. Sözleşmenin Uyarlanmasının Hakimden Talep Edilmesi.....	114
1.1. Sözleşmeye Dayalı İradi Uygulama.....	115
1.2. Kanuni Uyarlama.....	117
1.3. Yargısal Uyarlama.....	118
2. Sözleşmenin Feshi Veya Sözleşmeden Dönme.....	120
2.1. Sözleşmenin Feshi.....	120
2.2. Sözleşmeden Dönme.....	122

H. UZUN DÖNEMLİ DOĞAL GAZ SÖZLEŞMELERİ AÇISINDAN AŞIRI İFA GÜÇLÜĞÜ	123
1. Genel Olarak.....	123
2. Doğal Gaz Sözleşmeleri Bakımından Dikkate Alınması Gereken Hususlar	126
3. Doğal Gaz Piyasasında Yer Alan Şirketler Açısından Aşırı İfa Güçlüğü	133
I. MUKAYESELİ HUKUKTA AŞIRI İFA GÜÇLÜĞÜ.....	138
1. İngiliz Hukuku.....	140
2. Alman Hukuku	148
2.1. İşlem Temelinin Çökmesi Ve BGB 313.....	151
3. İsviçre Hukuku	155
A. UZUN DÖNEMLİ DOĞAL GAZ SATIM SÖZLEŞMELERİ.....	159
B. DEĞİŞEN KOŞULLARIN UZUN DÖNEMLİ SÖZLEŞMELERDEKİ ÖNEMİ.....	161
C. ULUSLARARASI SÖZLEŞMELERDEKİ HARDSHIP KLOZLARI.....	166
D. DOĞAL GAZ SÖZLEŞMELERİNE UYGULANABİLEN KONUYA İLİŞKİN TEMEL ULUSLARARASI DÜZENLEMELER	176
1. ICC Düzenlemeleri.....	178
2. UNIDROIT Düzenlemeleri	183
3. CISG Düzenlemesi	192
E. DOĞAL GAZ SATIM SÖZLEŞMELERİNDE UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM YÖNTEMİ.....	201
1. Genel Olarak.....	201
2. Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri	203
2.1. Diplomatik Yöntem	203
2.2. Müzakere Yöntemi.....	203
2.3. Teknik Bilirkişilik Yöntemi	205
2.4. Ön Hakemlik Yöntemi.....	207
2.5. Arabuluculuk Yöntemi.....	210

F. ULUSLARARASI DOĞAL GAZ SÖZLEŞMELERİNDE ESASA UYGULANACAK HUKUK.....	218
1. Genel Olarak.....	218
2. Doğal Gaz Sözleşmelerinde Yabancılık Unsurunun Değerlendirilmesi.....	220
3. İrade Özerkliği: Esasa Uygulanacak Hukukun Taraflarca Belirlenmesi.....	222
3.1. Açık Hukuk Seçimi.....	224
3.2. Örtülü Hukuk Seçimi.....	227
3.3. Olumsuz Örtülü Hukuk Seçimi	230
3.4. Tronc Commun Doktrini.....	230
3.5. Hukuk Seçiminin Zamanı	231
3.6. Hukuk Seçiminin Kapsamı	233
3.6.1. Ulusal Hukuk	233
3.6.2. Birden Fazla Hukukun Belirlenmesi	234
3.6.2.1. Çoklu Veya Çakışan Milli Hukukların Seçilmesi.....	236
3.6.2.2. Şartlı Hukuk Seçimi	236
3.6.2.3. Ulusal Olmayan Hukuk Seçimi	236
4. İrade Özerkliği Prensibinin Sınırları.....	238
4.1. Kamu Düzeni Ve Doğrudan Uygulanan Kuralların Esasa Uygulanacak Hukuka Olan Etkisi	240
G. ESASA UYGULANACAK HUKUKUN HAKEMLER TARAFINDAN BELİRLENMESİ.....	247
1. Kanunlar İhtilafı Kurallarına Başvurulmasını Öngören Yöntemler	250
1.1. Dolaylı Yöntemler (“Voie Indirecte”).....	250
1.1.1. Tahkim Yeri Devletinin Kanunlar İhtilafı Kurallarının Uygulanması	251
1.1.2. Tahkim Anlaşması Olmaması Halinde Uyuşmazlığı Çözmekle Yetkili Devletin Kanunlar İhtilafı Kuralları.....	253

1.1.3. Taraflar İçin Ortak Olan Toplu Ya Da Karşılaştırmalı Kanunlar İhtilafı Kurallarının Uygulanması.....	253
1.1.4. Hakemler Ya Da Taraflar İle İrtibatlı Devletin Kanunlar İhtilafı Kuralları Ve Tenfiz Devletinin Kanunlar İhtilafı Kuralları	253
1.1.5. Hakem Heyeti Tarafından Uygun Olarak Kabul Edilen Devletin Kanunlar İhtilafı Kuralları.....	254
1.2. Doğrudan Yöntem Kuralı (“Voie Directe”)	255
1.2.1. Hakemler Tarafından Lex Mercatoria'nın Uygulanması.....	257
1.2.2. Sözleşme Hükümlerinin Yorumlanması Ve Boşlukların Doldurulması.....	263
2. Esasa Uygulanacak Hukukun Mahkemelerce Belirlenmesi	265
2.1. Genel Olarak.....	265
2.2. Esasa Uygulanacak Hukukun Taraflarca Belirlenmesi.....	266
2.3. Esasa Uygulanacak Hukukun Kanunlar İhtilafı Kurallarına Göre Belirlenmesi	267
2.4. Covid 19 Salgınının Uygulanacak Hukuka Olan Etkisi	270
3. Sözleşmelerin Uyarlanması Hususunda Kabul Edilen Öncelikli Çözümler	273
3.1. Genel Bilgi.....	273
3.2. Uyarlamanın Hakimden Talep Edilmesi	273
3.3. Uyarlamanın Kendiliğinden Sonuçlarını Doğurması.....	274
3.4. Tarafların Sözleşmeyi Yeniden Müzakere Etmesi.....	275
3.5. Tahkim Mahkemesi Nezdinde Hakemlerin Uyarlama Yetkisi.....	278
SONUÇ	289
KAYNAKÇA	309